

جلسات شرح و تفسیر

حجت الاسلام و المسلمین استاد

محمد جواد حاج علی اکبری

موضوع:

دعای هشتم (پناه بردن به خدا)

جلسه ۴۳

۱۳۹۴ / ۱۰ / ۲۸

فهرست

- بررسی برخی از القاب امام حسن عسکری (علیه السلام)
- تاریخ ولادت آن حضرت
- زنی بزرگ و مادری بزرگوار
- زمانه امام حسن عسکری (علیه السلام)
- شبکه وکالت و نیابت، تدبیری الهی برای گسترش تشیع
- نام برخی از اعضای شبکه وکالت
- دو اقدام خاص حضرت عسکری (علیه السلام)
- فعالیت گروه‌های منحرف در دوران امام عسکری (علیه السلام)
- ابهت امام
- چند روایت از امام عسکری (علیه السلام)
  ۱. بشارت به شیعیان
  ۲. رابطه شکر و معرفت الهی
  ۳. گناهی که بخشیده نمی‌شود
  ۴. آمیختگی بلا و نعمت
  ۵. مرکب شب
  ۶. کلید هر بدی
  ۷. تفاوت احمق و حکیم
  ۸. یک صفت بسیار زشت

امام عسکری (علیه السلام) هستند. امام عسکری القاب متعددی دارند که همه‌ی این القاب از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) نقل شده است.

اسمشان به معنای زیبایی و جلوه و حُسن تمام است؛ چه در ظاهر و چه در باطن.

اما مواردی از القاب را من می‌شمارم که در ذکر اینها هم علامتی است. لقب عسکری به خاطر حضور طولانی در محیط عسکر بوده و این در کلمات پیامبر عظیم الشان (صلی الله علیه و آله) هم درباره این امام هست.

«الرفیق» حکایت از ملائمت در ارتباط و رفق و مدارا در شخصیت حضرت است.

«الزکی» حضرت به این لقب خیلی شهره هستند و حکایت از نورانیت و طهارت و صفایی است که در شخصیت آن بزرگوار موج می‌زد و آشکار بود.

«الفاضل» که با «العلام» از اوصاف حضرت است که حکایت از بی‌کرانی دانش و برخورداری از فضل و عنایت پروردگار متعال در عالی‌ترین سطح دارد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَرَدَّ اللَّهُ

بررسی برخی از القاب امام حسن عسکری (علیه السلام)

تبریک عرض می‌کنم ولادت با سعادت و فرخنده مولایمان حضرت امام حسن عسکری (علیه السلام) را به محضر مقدس فرزند بزرگوارشان، حضرت بقیت الله الاعظم (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و به همه‌ی ارادتمندان آن بزرگوار و جمع عزیز حاضر.

امیدواریم خداوند متعال از برکات این مناسبت فرخنده، همه‌ی ما را بهره‌مند کند.

تقارن جلسه ما با چنین مناسبتی اقتضا می‌کند که ما این جلسه را به عرض ارادت به ساحت مقدس آن بزرگوار اختصاص بدهیم و ادب اقتضا می‌کند که امشب درباره آن حضرت و از آن حضرت سخن بگوییم.

اولاً دوستان عزیز بدانند که در بین ائمه دو حسن بن علی داریم که امام مجتبی (علیه السلام) و

ده تا نقل را اینجا نوشته‌ام. گاهی اختلاف در سال و گاهی در ماه و گاهی در روز ولادت است که این هم حکایت از فضای امنیتی است که بر محیط ولادت و زندگی آن حضرت حاکم بوده است. این نقل‌های متنوع به خاطر حفظ جان حضرت بوده است.

آنچه از بین این تاریخ‌ها برگزیده است و اکثر مورخین و محققین آن را پذیرفته‌اند، هشتم ربیع الثانی سال ۲۳۲ در مدینه منوره است که به این ترتیب وقتی امام حسن عسکری همراه با امام هادی (علیه السلام)، پدر بزرگوارشان به عراق و سامرا آمده‌اند، چهار سال و چند ماه سن داشته‌اند و تا زمان شهادت در ۲۸ سالگی در همین محیط عسکر بوده‌اند.

زنی بزرگ و مادری بزرگوار

درباره پدر بزرگوارشان چه بگوییم؟! شخصیت تابناک و نورانی امام هادی (علیه السلام) که آن بزرگوار هم با همین لقب عسگری نامیده می‌شد. توفیق داشتیم به مناسبتی به تفصیل

«الامین»؛ «الناطق عن الله» که خیلی صفت ویژه و جذابی است. کسی که از سوی خدای متعال سخن می‌گوید.

«المومن بالله و المرشد الی الله» اینها هم از القاب آن بزرگوار است.

یکی از اوصاف آن بزرگوار «الصامت» است که در کنار آن گفته‌اند: «الامین علی سرّ الله». خدای متعال نصیب ما را از صمت، یعنی سکوت خردمندانانه فراهم کند ان شاء الله که باب حکمت است.

و سرانجام «سراج اهل الجنه» که خیلی جالب است. پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند: بهشتی‌ها از جمال حسن بن علی نور می‌گیرند. این امام عزیز، چراغ اهل بهشت است. آنچه که نقل شد القاب این امام بزرگوار بود که از پیامبر عزیز و بزرگوارمان نقل شده است.

تاریخ ولادت آن حضرت

درباره تاریخ ولادت آن حضرت، اختلافات زیادی هست و نقل‌های متنوعی وجود دارد. من

می‌شدند. این بانوی گرامی هم همین ویژگی را داشته است و ایشان را سمانه مغربیه انتخاب و تربیت می‌کند و تحت تدابیر تربیتی خاص خود قرار می‌دهد و این خانم را برای همسری و مادری امام انتخاب می‌کند. این بانوی بزرگوار علاوه بر امام عسکری (علیه السلام)، برای امام هادی (علیه السلام)، فرزندان دیگری هم آورده است. مثلاً جناب محمد بن علی که او هم با نام محمد بن علی عسکری مشهور هست و با نام امامزاده محمد در نزدیکی سامرا مدفون است. این قدر این سید، نورانی و بزرگوار و صاحب فضل و کمالات بوده که گروهی از خواص گمان می‌کردند بعد از امام هادی (علیه السلام)، ایشان امام است. قبل از امام عسکری (علیه السلام) از دنیا می‌رود و واضح می‌شود که ایشان امام نبوده است. خیلی امام هادی و امام عسکری (علیهما السلام) به ایشان محبت و علاقه داشتند. فرزندان دیگری مثل حسین بن علی و جعفر هم از همین بانو متولد شده است که جعفر

درباره شخصیت امام هادی (علیه السلام) در گذشته سخن بگوییم. اما آنچه در این جلسه مناسب می‌دانم که اشاره‌ای در حد عرض ارادت شود، درباره مادر بزرگوار امام عسکری است که بانویی جلیل‌القدر و بزرگوار است به نام حدیث که حدیثه هم گفته‌اند. البته می‌دانید که در این مورد هم نقل‌های مختلفی دارد؛ زیرا القاب مختلف است. مثلاً سوسن هم داریم، یا سلیل هم گفته شده است. اما آنچه مشهورتر است، همین حدیث یا حدیثه است. این بانوی گرامی در بین مادران ائمه اطهار (سلام الله علیهم اجمعین)، جزء گروهی است که از خارج بلاد اسلامی آمده‌اند و به حسب ظاهر، از کسانی بوده‌اند که به کنیزی وارد بلاد اسلامی شده‌اند. اما واقعیت این است که این گوهرهای درخشان را که ظرفیت حمل نور امامت و همسری امام و بالاتر از آن، مادری امام را داشتند و برگزیده بودند، بر اساس تدابیر الهی به محیط اسلامی منتقل

است و به واسطه مادری امام، حق عظیمی به عهده بشریت، خصوصاً دوستاناران اهل بیت (علیهم السلام) پیدا می‌کنند.

این بانوی بزرگوار به مقام شامخ وصایت نیز نائل شده و وصی امام عسکری (علیه السلام) بوده؛ زیرا شرایط خاص امنیتی بوده و دائماً جان امام در خطر بوده است. در زمان حیات این بانوی بزرگ، امام عسکری (علیه السلام) به شهادت

رسیدند. در توقیعی امام عسکری (علیه السلام)، بشارت و ولادت فرزندشان، حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را به این بانوی بزرگ می‌دهند که حکایت از مراتب امانت این خانم دارد.

زندگی امام هادی (علیه السلام) مملو از دشواری‌ها و سختی‌ها بود و تحت مراقبت‌های نزدیک بود؛ مخصوصاً همزیستی امام بزرگوار با خلیفه خونخوار و قدار می‌ماند متوکل با آن‌همه بی‌ادبی‌ها و رفتارهای ناشایستی که درباره امام هادی (علیه السلام) داشت، اوضاع آن روزگار را به خوبی نشان می‌دهد.

این بانو تمام این دوره‌ها را در

ناخلف درآمد و بعدها معروف به جعفر کذاب شد. عبرت است که حتی امامزاده بودن هم باعث نمی‌شود که شخص در مسیر مستقیم بماند. البته در توقیع شریفی هست و از امام عصر شنیده شده که توبه کرده و عاقبت به خیر شده است. بانویی هم از ایشان متولد شده که خواهر امام عسکری است به نام عالییه.

به هر حال؛ در روایات درباره این بانوی بزرگوار نقل است که: «كانت من العارفات الصالحات». این بانوی بزرگ در عرفان به مقامات شامخی دست پیدا کرد و ظرفیت داشته تا وجود نازنینش محیط درخشش نور امام و واسطه انتقال این نور مقدس به این عالم شود که خیلی مقام بزرگی است.

شأن مادری امام خیلی فرق می‌کند با همسری امام و این چیز فوق العاده‌ای است. اگر کسی بعد از همسری امام مشرف به مقام مادری امام شد، حکایت از برگزیدگی و ظرفیت عظیمی است که در شخصیت او

سخت زندگی آن بزرگوار دارد و در همین شرایط باید کار علمی و سیاسی کنند و شبکه‌سازی کنند و شیعه را در سراسر عالم حفاظت و صیانت کنند و با بدعت‌ها و با نحله‌های گوناگونی که از راه می‌رسد مبارزه کنند. همه‌ی این کارها را باید انجام دهند.

این دوران سخت محنت‌باری است که این امام بزرگوار پشت سر گذاشتند. از نظر سیاسی نیز اوضاع متزلزلی بوده و دوران امامت آن حضرت که حدود شش سال بوده است، سه خلیفه متزلزل حاکمیت کرده‌اند. حدود یک سال معتز بوده و حدود یک سال هم معتدی و حدود چهار سال باقی‌مانده هم معتمد بوده است. رفتار دو خلیفه اولی با امام، خیلی سختگیرانه بوده و حتی حضرت را به زندان انداختند، ولی سومی یعنی معتمد، روش مأمونی داشته است. مأمون سیاست‌باز بود و با احترام برخورد می‌کرد؛ در عین حال امام را زیر نظر می‌گرفت و بر ایشان سخت می‌گرفت. دورانی است که جریان عباسی

کنار امام بوده و در حیات امام عسکری (علیه السلام) نیز در کنار آن بزرگوار بودند. بعد هم شاهد شهادت آن بزرگوار و شهادت فرزندشان جناب محمد بن علی بودند.

این مطالب جایگاه این بانوی بزرگ را نشان می‌دهد. علاوه بر این، مادران ائمه با حضرت زهرا (سلام الله علیها) وحدت حقیقی دارند.

زمانه امام حسن عسکری (علیه السلام)

زمانه امام عسکری (علیه السلام) خیلی شبیه به زمانه پدر و جدشان است. از زمان امام جواد (علیه السلام) تا زمان امام عسکری (علیه السلام) دوران خاصی است و بخش بسیار عجیبی در تاریخ ائمه از نظر شرایط سیاسی و فکری و اجتماعی و محیطی و رسالت‌ها و مأموریت‌ها است.

امام عسکری (علیه السلام) در چهار سالگی به «سر من راه»، یعنی سامرا و محیط عسکر آمدند و تا آخر عمر تحت حفظ بوده‌اند. لقب عسکری حکایت از دوران

شکل عجیبی برای گسترش شیعه در سراسر عالم فراهم می‌شود و این از آن تدابیر الهی است. حضرت رضا (علیه السلام) که از مدینه تا مرو حرکت می‌کنند، تمام این مسیر متحول می‌شود و اقبال به تشیع و دوستی اهل بیت به شکل عجیبی گسترش پیدا می‌کند. این، در زمان امام عسکری (علیه السلام) به اوج می‌رسد. تعیین وکیل و نماینده از طرف امام (علیه السلام) با اختیار گرفتن خمس و نامه‌ها و هدایا و دادن جواب نامه‌ها و رسید وجوهات، کار وکلای امام بوده و اینها باید بین شیعه شناخته‌شده و بین دشمنان، ناشناس می‌مانند. این کار تحت تدابیر امنیتی و در اوج تقیه و مواجهه‌های بسیار فنی و دقیق انجام می‌گرفت.

نام برخی از اعضای شبکه وکالت

در سامرا، ائمه ثلاثه، مخصوصاً امام عسکری (علیه السلام)، عده‌ی زیادی یار و ارادتمند و شاگرد داشته‌اند که برخی از این شخصیت‌های بزرگوار را نام می‌بریم.

کاملاً متزلزل است و به دست همدیگر کشته می‌شوند و این زلزله، بیشتر داخلی بوده و ترک‌ها بر دستگاه خلافت خیلی حاکمیت داشته‌اند و آنها هم با اهل بیت خیلی بد بودند و برخوردهای بدی داشتند. البته باید بگوییم دور از جان ترک‌های خودمان، چون اینها ربطی به اتراک ما ندارند و آنها بیشتر متعلق به مغولستان و ترکمنستان بودند که در منطقه خلافت اسلامی وارد شده بودند.

شبکه وکالت و نیابت، تدبیری الهی برای گسترش تشیع

به هر حال؛ امام عسکری (علیه السلام) کاری را که پدر بزرگوارشان در یک زمان نسبتاً خوب که به دست آوردند و البته با دشواری‌های خاص خودش انجام دادند، تثبیت و تقویت کردند و آن عبارت بود از ایجاد سازماندهی نیابتی وکالتی در بین شیعیان. این کار بزرگی بود که امام هادی (علیه السلام) انجام داد. کار خیلی سختی است. بعد از حضرت رضا (علیه السلام)، زمینه به

است. مثلاً کسی بعد از حج به دیدار حضرت آمده، حضرت به او فرمودند تو هفت یا هشت ماه دیگر که به منزلت رسیدی، من آنجا هستم و وقتی رسیدی دوستان ما را خبر کن. دقیقاً سر همین تاریخ او به شهر خودش می‌رسد و همه دوستان را خبر می‌کند که بیایید که امام مهمان ما است. سر وقت امام عسکری (علیه السلام) آنجا حاضر می‌شدند و امام به طی الارض می‌آمدند و جلسه شکل می‌گرفت و عرض ارادت و معاشقه و دیدار و گفتگو و سؤال و جواب و...

کار دیگر حضرت، مراسمات و نامه‌نگاری است. جریان توقیعات در زمان امام عسکری به اوج خود می‌رسد. می‌شود گفت غیبت از آن زمان به نحوی آغاز شده؛ چون دیگر دسترسی نزدیک آسان نبوده است. نامه می‌نوشتند و حضرت جواب می‌دادند. البته حضرت راساً هم نامه می‌نوشتند؛ مثل همان نامه‌ی مشهوری که به ابن بابویه نوشتند و برای او دعا کردند که خدا به تو فرزندی کرامت کند

جناب عثمان بن سعید عمری است که ایشان بعداً از نواب خاص حضرت بقیه الله الاعظم (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شد و انسان بسیار بزرگی است و خیلی مورد احترام و اعتماد و محبت ائمه است؛ هم امام هادی و هم امام عسکری (علیه السلام) و هم اینکه از نواب خاص امام زمان شدند. ایوب بن نوح یکی دیگر از این وکلا است.

جناب ابراهیم بن عبده نیشابوری از همین وکلا است. علی بن جعفر همانی نیز از وکلای امام عسکری (علیه السلام) هستند.

دو اقدام خاص حضرت عسکری (علیه السلام)

درباره امام عسکری (علیه السلام) نقل شده غیر از اینکه به طور مستقیم با بخشی از یاران و دوستان خود با تدابیر خاصی ارتباط داشتند و ارشاد و نصیحت و موعظه داشتند، حضرت دو اقدام خاص داشتند. یکی حضور سری در خانه‌های شیعیان که نقل شده و خیلی هم شیرین

خلاصه آنکه مطالب و دستورهای امام از طریق وکلا منتقل می‌شده است.

فعالیت گروه‌های منحرف در دوران امام عسکری (علیه السلام)

زمان امام عسکری (علیه السلام) یکسری افکار انحرافی در جامعه خیلی فعال بود؛ مثلاً صوفی‌ها خیلی فعال شده بودند. جمله‌ای امام درباره آنها دارند که ریشه آنها را کنده است: «**أَنَّهُمْ خُلَفَاءُ الشَّيَاطِينِ وَ مَخْرَبُ قَوَاعِدِ الدِّينِ**» [۱]. در همان زمان واقفیه (کسانی که می‌گفتند امامت بر امام کاظم (علیه السلام) وقف شد و دیگر تمام شد) بوده‌اند. ثنویه (کسانی که قائل به خدای نور و ظلمت بوده‌اند، یعنی اهورا و اهریمن) بودند. مفوضه که یک نحله کلامی بود که قائل بودند خداوند تعالی خلقت عالم را به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) داده و خودش رفته کنار و خودش را بازنشسته کرده است! کسی مثل کندی که کتاب تناقض

که جناب شیخ صدوق به دعای امام عسکری (علیه السلام) متولد می‌شود.

در این نامه‌ها هم اتفاقات جالبی می‌افتد؛ از ارشاد اخلاقی و نصیحت و دعا و ذکر و... مجموعه نامه‌ها و توقیعات حضرت خیلی جالب است.

امام عسکری (علیه السلام) وضع مالی خوبی داشتند و عمدتاً توسط نواب و وکلا، هدایای شیعه و اخماس می‌رسیده است. البته گاهی هم این‌طور نبود که مستقیم برسد، بلکه اعلام می‌شد که فلان مبلغ نزد فلان وکیل است، از طریق او گرفتاری‌های شیعیان رسیدگی می‌شده و هدایای امام از این جهت خیلی مشهور است. گاهی این هدایا توسط جریان دربار به ائمه داده می‌شده است. برای امام هادی (علیه السلام) نقل شده است که متوکل مریض شد و داشت می‌مرد. مادر متوکل برای امام هادی (علیه السلام) نذر می‌کند و آن ملعون که حالش خوب می‌شود، مادرش چندین هزار دینار برای امام می‌فرستد.

فرمودند: نگو با عظمت، چون عظمت فقط برای خدا است، بگو با ابهت.

امام وقت شهادتشان ۲۸ ساله بودند؛ یعنی در ۲۲ یا ۲۳ سالگی به امامت رسیدند. ایشان جوان بود و به قدری خدای متعال ابهت داده بود که وزرای دستگاه وقتی جلوی حضرت می‌رسیدند، قلبشان می‌خواست بایستد. جذبه و ابهتی خدای متعال در ایشان قرار داده بود که احترام‌برانگیز و صیانت‌کننده بود.

حضرت وقتی بر یکی از وزرا وارد شدند، طرف داشت از حال می‌رفت و تمام کسانی که در مسیر ایستاده بودند، ناخواسته به خاطر کرنش و تواضع از اسب پیاده شدند.

چند روایت از امام عسکری (علیه السلام)

۱. بشارت به شیعیان

یک بشارت از بیانات حضرت که خیلی بشارت بزرگی است، در یکی از نامه‌ها آمده است. شخصی به نام محمد بن حسن بن میمون [میمون به معنای

القرآن را نوشت و به جنگ قرآن آمد. از این قبیل فعالیت‌ها بوده تا فعالیت‌هایی که مسیحی‌ها داشتند؛ از جمله جاثلیق نصرانی که مشهور است و فعالیت‌های خیلی جدی در توسعه افکار مسیحیت داشته و دعای باران هم خوانده بود و باران آمده بود. این تلاقی باعث شده بود در دل یک سری مسلمانان شک پیدا شود.

امام عسکری (علیه السلام) در توقیعاتشان، حکایت‌های زیادی دارد از مواجهه با این افکار انحرافی فعال. گاهی ما در روضه‌ها می‌خوانیم امام مظلوم مهجور تحت نظر در زندان و... ذهنمان گاهی خراب می‌شود. حضرت وسط میدان و فعال بوده‌اند و نبرد فرهنگی و سیاسی جدی با حاکمیت داشته‌اند. طراحی و ابتکار و فنون خاصی برای مقابله داشتند.

ابهت امام

امام عسکری (علیه السلام) خیلی باباهت بود. کسی گفت شما خیلی باعظمت هستید. حضرت

بگیرد، ما حفاظت او هستیم. بعد حضرت فرمودند: «مِنَ أَحِبَّنَا كَانَ مَعَنَا فِي السَّنَامِ الْأَعْلَى» کسی که ما را دوست داشته باشد در بهشت برین و جایگاه عالی با ما هست. خیلی قدر خودتان را بدانید. این تعلق خاطر و محبت، سرمایه بزرگی است.

در ادامه حضرت هشدار دادند: «وَمَنْ انْحَرَفَ عَنَّا فَالَى النَّارِ» [۲] کسی که از ما جدا می‌شود، جایش معلوم است.

۲. رابطه شکر و معرفت الهی

اما روایت دوم؛ این حدیث نورانی است که فرمودند: «لَا يَعْرِفُ النَّعْمَةَ إِلَّا الشَّاكِرُ، وَلَا يَشْكُرُ النَّعْمَةَ إِلَّا الْعَارِفُ» [۳] نعمت را جز کسی که وارد فرآیند شکر می‌شود، نمی‌شناسد و شاکر، به نعمت‌شناسی می‌رسد. معلوم می‌شود یک مرحله نعمت‌شناسی ابتدایی داریم که به شکر می‌رسد و وقتی به شکر می‌رسی، باب شناخت حقیقت نعمت به رویت گشوده می‌شود. یعنی یک معرفت قبل الشکر داریم و یک معرفت بعد

مبارک است] می‌گوید: نامه‌ای به امام عسکری (علیه السلام) نوشتم و گفتم: آقا دارم از فقر می‌میرم. از فقر به حضرت شکایت کردم، بعد پیش خودم گفتم: امام صادق (علیه السلام) فرمود: اگر فقیر باشی و با ما باشی، بهتر از این است که غنی باشی و با دشمنان ما باشی: «الْفَقْرُ مَعَنَا خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى مَعَ عَدُوِّنَا وَالْقَتْلُ مَعَنَا خَيْرٌ مِنَ الْحَيَاةِ مَعَ عَدُوِّنَا». جواب حضرت رسید که:

خداوند تبارک و تعالی دوستان ما را وقتی گناه می‌کنند، از جمله به فقر مبتلا می‌کند. گناهان که زیاد می‌شود، با فقر آنها را پاک می‌کند و البته از بسیاری از آنها نیز می‌گذرد و آن هم که در ذهنت آمده بود، درست است.

اما این بشارت اینجا است که: «نَحْنُ كَهْفٌ لِمَنْ تَجَأَ إِلَيْنَا» هر کس به ما پناهنده شود، ما پناهگاه او هستیم. «وَنُورٌ لِمَنْ اسْتَضَاءَ بِنَا» هر کس بخواهد بصیرت پیدا کند، ما نورش می‌شویم. «وَعَصْمَةٌ لِمَنْ اعْتَصَمَ بِنَا» هر کس بخواهد در برابر انحرافات در حفاظت قرار

قله ایمان می‌رسد، در برابر بلا شکر می‌کند و زبان حالش این است: «در بلا هم می‌کشم لذات او؛ مات اویم مات اویم مات او». [5] البته در این روایت واژه مؤمن ذکر نشده، ولی در قواعد زندگی مؤمنانه چنین چیزی هست.

۵. مرکب شب

روایت مشهوری درباره نماز شب از حضرت نقل شده است: «انَّ الْوُصُولَ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ سَفَرٌ لَا يُدْرَكُ إِلَّا بِامْتِطَاءِ اللَّيْلِ» [۶] اگر کسی می‌خواهد به خدا برسد، باید سوار شب شود. گویا شب مرکبی است که شخص را پیش خدای متعال می‌برد.

۶. کلید هر بدی

امام عسکری (علیه السلام) فرمودند: «الْغَضَبُ مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ» [۷] خشم کلید تمام شرها است. در خیلی چیز بدی است. در روایت دیگر دارد که وقتی شما خشمگین می‌شوی، افسارت دست شیطان است و تو را تا انتهای جهنم می‌برد. غضب که شعله‌ور شد، نور عقل خاموش

الشکر. حقیقت شکر را چه کسی می‌تواند به جای بیاورد؟ کسی که به عرفان و معرفت دومی، یعنی معرفت بعد از شکر رسیده باشد.

۳. گناهی که بخشیده نمی‌شود

روایت دیگر این است: «مَنْ اِلْذَنْوِبِ التِّي لَا تُغْفَرُ: لَيْتَنِي لَا اَوْأَخِذُ اِلَّا بِهَذَا» از گناهانی که بخشیده نمی‌شود، این است که شخص بگوید: کاش خدای متعال مرا به خاطر همین گناه عقوبت کند. این پرویی و درشتگویی و کوچک شمردن گناه است.

۴. آمیختگی بلا و نعمت

بیان بسیار زیبایی از حضرت هست که نگاه اکتشافی به انسان مؤمن پیرو خودشان می‌دهد. حضرت فرمودند هر بلیه‌ای که بر شما وارد شود، در دلش نعمتی مخفی شده است: «مَا مِنْ بَلِيَّةٍ اِلَّا وَ لَّهِ فِيهَا نِعْمَةٌ تُحِيطُ بِهَا» [۸] هر بلایی که بر مؤمن نازل شود، در متنش نعمتی نهفته است که بر جنبه بلا بودنش غلبه دارد؛ لذا مؤمن وقتی به

می شود.

۷. تفاوت احمق و حکیم

این روایت متنوع نقل شده، یعنی از امیر المؤمنین (علیه السلام) و بعضی ائمه‌ی دیگر هم هست؛ اما سبک نقلش از امام حسن عسکری (علیه السلام) خیلی جالب است. این تنوع نقل در روایات و تنوع تعابیر هم حکایتی است، یعنی مطلب مورد اعتنا و تأکید بوده و ترکیب بیانی متنوع پیدا کرده است. حضرت فرمودند قلب احمق در دهانش است و دهن حکیم در قلبش: «قَلْبُ الْأَحْمَقِ فِي فَمِهِ وَ فَمُ الْحَكِيمِ فِي قَلْبِهِ» [۸] آدم احمق نسنجیده حرف می‌زند. بهترین دلیل بر حماقت یک شخص این است که بدون فکر و سنجش سخن می‌گوید و بهترین دلیل برای حکمت یک شخص این است که سنجیده سخن بگوید.

۸. یک صفت بسیار زشت

برای مؤمن خیلی بد است که خواسته‌ای داشته باشد که باعث خواری و ذلت او شود، یعنی بخواهد برای خواسته و آرزویش

به این فرد و آن فرد رو بیندازد. امام عسکری (علیه السلام) فرمودند: «مَا أَقْبَحَ بِالْمُؤْمِنِ أَنْ تَكُونَ لَهُ رَغْبَةٌ تَذَلُّهُ» [۹] چه زشت است در مؤمن خواسته‌ای باشد که او را به خواری کشاند. مؤمن در لسان اولیای خدا یعنی دوستانشان. اینکه حضرت می‌فرمایند خیلی بد است، یعنی خیلی خیلی بد است. پس مؤمن باید ممانعت طبع فوق‌العاده‌ای داشته باشد.

منابع و مأخذ

- [۱]. شیخ عباس قمی، سفینه البحار، ج ۲، ص ۵۸.
- [۲]. ابن شهر آشوب، مناقب، ج ۴، ص ۴۳۵.
- [۳]. حسن بن محمد دیلمی، أعلام الدین، ص ۳۱۳.
- [۴]. ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۴۸۹.
- [۵]. مولوی.
- [۶]. محمدباقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۳۸۰.
- [۷]. ابن شعبه حرانی، تحف العقول.
- [۸]. همان، ص ۵۱۹.
- [۹]. محمدباقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۳۷۴، حدیث ۳۵.

افوغها؛ درنگی بر مسائل تعلیم و تربیت

OfoghHa.ir • سامانه پیامکی: ۳۰۰۰۴۸۵۹۵۹

۲ شنبه‌ها

بعد از نماز مغرب و عشاء

(۱۷ ماه دوم سال)

تهران، خیابان سرچشمه
مجتمع فرهنگی **شهدای** هفتم تیر